

PIŚMIENICTWO

I. Berent J., Szram S.: Nowe przepisy dotyczące wypadków przy pracy. Arch. Med. Sąd. i Krym., 2003, 53, 173-179. -2. Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Dz.U. nr 23/58, poz. 97 (jednolity tekst). -3. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1963 r. III PO 15/62, OSNCP 1963/10/215. -4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1976 r. III PZP 2/76, OSNC 1976/11/239. -5. Ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych w razie wypadków przy pracy. Dz.U. nr 3/68, poz. 8, z późn. zm. -6. Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. nr 20/75, poz. 105, z późn. zm. -7. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. nr 199/02, poz. 1673. -8. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 grudnia 1995 r. III APr 63/95, OSA 1997/1/2. -9. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 15 grudnia 1994 r. III APr 41/94, OSA 1995/2/16. -10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1968 r. II PR 146/68, LEX nr 16202.

II. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1977 r. III PR 194/76, OSNC 1977/10/196. -12. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1977 r. III PRN 17/77, LEX nr 14393. -13. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1979 r. III PRN 53/79, LEX nr 14512. -14. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1986 r. II URN 166/86, OSNC 1988/2-3/37. -15. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1994 r. II URN 38/94, OSNAP 1995/4/52. -16. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1994 r. II PRN 7/94, OSNAP 1995/9/108. -17. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1995 r. II PRN 1/95, OSNAP 1995/17/216. -18. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1996 r. II PRN 2/96, OSNAP 1996/17/252. -19. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II UKN 248/97, OSNAP 1998/14/434. -20. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r. II UKN 407/97, OSNAP 1998/21/644.

21. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1998 r. II UKN 456/97, OSNAP 1999/1/33. -22. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r. II UKN 574/97, OSNAP 1999/6/214. -23. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1999 r. II UKN 22/99, OSNAP 2000/18/696. -24. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1999 r. II UKN 128/99, OSNAP 2001/3/74. -25. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1999 r. II UKN 247/99, OSNAP 2001/7/242. -26. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2000 r. II UKN 107/00, PiZS 2001/11/41.

Adres pierwszego autora:
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
ul. Sędziowska 18a
91-304 Łódź
paju@plusnet.pl

**Agnieszka P. Jurczyk, Jarosław Berent, Leszek Markuszewski,
Stefan Szram**

Zawał serca jako wypadek przy pracy w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Część II. Wykonywanie pracy przeciwwskazanej ze względu na stan zdrowia

**Myocardial infarction as a work accident in Supreme Court
decisions. Part II. Job contraindicated due to an employee's
state of health**

Z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. S. Szram

W pracy przedstawiono drugą część poglądów Sądu Najwyższego na uznanie zawału serca jako wypadku przy pracy. Wynika z nich, że orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w niektórych przypadkach wewnętrznie sprzeczne. W jednych przypadkach uznaje się bowiem za przyczynę zewnętrzną dopuszczenie do pracy pracownika, u którego stan jego zdrowia stanowi przeciwwskazanie do wykonywania jego obowiązków, zaś w innych przyjmuje się, że praca, która nie byłaby szkodliwa dla osoby zdrowej nie może być przyjęta za przyczynę zewnętrzną u osoby z obciążeniami zdrowotnymi. Przyczyną zewnętrzną może być także według Sądu Najwyższego dopuszczenie do pracy pracownika bez aktualnych badań lekarskich, a nawet nieprzeprowadzenie w terminie badań okresowych.

This paper presents the second part on opinions given by the Polish Supreme Court on the acceptance of myocardial infarction as work accident. This it can be seen that, in certain cases, the judgements of the Court are contradictory. For in some cases, an external cause is recognized in the act of permitting employees to work whose state of health would contraindicate the performance of their duties, while in others, the principle is accepted that work duties not considered harmful for healthy people cannot be deemed an external cause for people with health problems. An external cause according to the Supreme Court may also be the act of allowing an employee to work without a valid medical examination, or even by not conducting routine required work-related medical examinations on time.

Słowa kluczowe: zawał serca, wypadek przy pracy, przyczyna zewnętrzna, Sąd Najwyższy

Key words: myocardial infarction, work accidents, external cause, Supreme Court

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kolejnym problemem, który wyłania się w aspekcie rozpatrywania zawału serca jako wypadku przy pracy, jest dopuszczenie pracownika z istniejącą chorobą wieńcową do pracy na danym stanowisku. Wyrokiem z 16 kwietnia 1997 r. (5) uznano, że: „Wykonywanie przez pracownika cierpiącego na chorobę wieńcową zwykłych obowiązków, nie stanowi przyczyny zewnętrznej w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (2 - dop. aut.), chyba że pracodawca nie uwzględnił zaświadczenia lekarskiego przedłożonego przez pracownika stwierdzającego, że z uwagi na stan zdrowia, istnieją przeciwwskazania do wykonywanej pracy”. Podobne stanowisko było wyrażane już wcześniej - przykładowo w wyroku Sądu Najwyższego (SN) z dnia 9 grudnia 1977 r. (3) stwierdzono, że dopuszczenie do pracy pracownika dotkniętego schorzeniem samoistnym, które w danym dniu czyniło go niezdolnym do pracy, stanowi przyczynę zewnętrzną w rozumieniu ówczesznie obowiązującej ustawy wypadkowej (1).

Tożsame stanowisko przyjęto w wyroku SN z dnia 5 września 1996 r. (4), w którym stwierdzono, że dopuszczenie do pracy maszynisty kolejowego bez przeprowadzenia badań kontrolnych po upływie terminu obowiązującego do przeprowadzenia takich badań może stanowić przyczynę zewnętrzną uzasadniającą uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy. W przypadku tym sytuacja była dodatkowo jeszcze bardziej skomplikowana, ponieważ przyczyna zgonu pracownika pozostała faktycznie nieustalona. W uzasadnieniu podniesiono jednak fakt, że o zgonie pracodawca nie powiadomił prokuratury, a co za tym idzie nie przeprowadzono sekcji zwłok i nie ustalono w sposób jednoznaczny przyczyny jego zgonu, a to nie może przecież powodować negatywnych skutków dla rodziny poszkodowanego. Zwrócono także uwagę, że: „Sądy obu instancji odmawiając uznania, że śmierć męża powódki była następstwem wypadku przy pracy skoncentrowały się na treści art. 6 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (2 - dop. aut.) (...) Nie negując wystąpienia dwóch, spośród trzech elementów, niezbędnych do uznania zdarzenia za wypadek przy pracy - a mianowicie nagłości 1 związku tego zdarzenia z pracą, Sądy przyjęły brak przyczyny zewnętrznej jako trzeciego elementu, niezbędnego zgodnie z art. 6 ustawy wypadkowej do uznania zdarzenia za wypadek przy pracy. Oceniając brak tej przyczyny w dotychczasowym postępowaniu, Sądy (...) uznały, wobec treści zgromadzonego materiału dowodowego, że mąż wnioskodawczynie w ciągu 10 godzin służby (do chwili śmierci) nie był narażony na nadmierny wysiłek fizyczny. (...)

Nadmierny wysiłek fizyczny jest traktowany w orzecznictwie tylko jako jedna z przyczyn zewnętrznych wypadku. Pojęcie przyczyny zewnętrznej ujmowane jest przez orzecznictwo szeroko. Może nią być nie tylko działanie siły fizycznej, nadmierny wysiłek, ale ponadto niezastosowanie się przez pracodawcę do wskazań wynikających z badań lekarskich, nieudzielenie lub udzielenie niewłaściwej pomocy pracownikowi, który zasnął w czasie pracy, nieprzeprowadzenie w terminie badań kontrolnych, gdy ze względu na charakter wykonywanej pracy były one obowiązkowe. (...) W tych okolicznościach mąż powódki został dopuszczony do pracy maszynisty krytycznej nocy bez aktualnych badań kontrolnych. Strona pozwana zaniedbała ustalenia, czy może on wykonywać pracę ze względu na stan zdrowia. (...) Ryzyko z powodu takiej sytuacji obciąża pracodawcę. Sąd Najwyższy uznał fakt dopuszczenia do pracy maszynisty, bez oceny, czy może ze względu na stan zdrowia pracę tę wykonywać, za przyczynę zewnętrzną zdarzenia..”. Wskazano również na możliwość istnienia drugiej jeszcze przyczyny zewnętrznej, a mianowicie nie udzielenia poszkodowanemu właściwej pomocy medycznej: „Z niespornego stanu faktycznego, którego jednak Sądy nie oceniały wynika, że przez około 30 minut od momentu, kiedy (maszynista - dop. aut.) powiedział, że bolą go nogi, a następnie zaczął ciężko oddychać, przebywający obok niego drugi pracownik nie reagował na nietypowe zachowanie młodego człowieka. Do dyżurnego ruchu pobiegł po pomoc wówczas, gdy (maszynista - dop. aut.) „przestał dawać oznaki życia”. W ten sposób określono stan (zdrowia maszynisty - dop. aut.) w rozmowie telefonicznej z dyspozytorką w pogotowiu ratunkowym. Zgodnie z przyjętym orzecznictwem, przyczyną zewnętrzną zdarzenia może być bowiem działanie lub zaniechanie innego pracownika umyślne, bądź nieumyślne. W tych okolicznościach Sąd Najwyższy uznał, że śmierć męża wnioskodawczynie była wynikiem wypadku przy pracy w rozumieniu art. 6 ustawy wypadkowej..”.

W uzasadnieniu wyroku SN z dnia 8 grudnia 1998 r. (7), podano, że nie można uznać za przyczynę zewnętrzną zawału serca na podłożu zaawansowanych zmian miażdżycowych faktu, że pracownika dopuszczono do pracy ciężkiej bez kardiologicznych badań lekarskich. Pracownik ten miał przeprowadzone wszystkie wymagane przepisami badania lekarskie oraz takie, których wymagają zgłaszane przez niego dolegliwości otolaryngologiczne. Nie zgłaszał on żadnych dolegliwości kardiologicznych, a co za tym idzie nie prowadzono diagnostyki w tym kierunku.

Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 1999 r. (8) podano: „Dopuszczenie pracownika do wykonywania pracy na podstawie aktualnego okresowego zaświadczenia lekarskiego, zawierającego obiektywnie błędną ocenę jego zdolności do pracy, stanowi zewnętrzną przyczynę wypadku w rozumieniu ustawy”. W uzasadnieniu podano: „W apelacji powódka podnosiła, że w świetle opinii lekarskich uzyskanych przez Sąd pierwszej instancji, pozwany pracodawca zatrudnił jej męża w pracy pod ziemią, dla jego schorzeń przeciwwskazanej i odpowiada na zasadzie ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (2 - dop. aut.). Wyrokiem z dnia 27 sierpnia 1998 r. Sąd Wojewódzki (...) apelację powódki oddalił. Sąd Wojewódzki spostrzegł, że mąż powódki przeszedł w dniu 4

marca 1996 r. okresowe badania lekarskie i uzyskał ważne do 1998 r. orzeczenie o pełnej zdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia, dlatego nie uznał za przyczynę wypadku także dopuszczenia go do pracy w dniu zgonu. (...) Sąd Najwyższy zważył co następuje: Wśród czynników o nietypowym, odbiegającym od pracowniczej normy sposobie wykonywania pracy, Sąd Najwyższy przyjmował również dopuszczenie do pracy pracownika z naruszeniem zakazu (wynikającego z przepisu Kodeksu Pracy - dop. aut.) bez przeprowadzenia badań kontrolnych lub po upływie terminu obowiązującego do przeprowadzenia takich badań. Sąd Najwyższy wyznaczył przeciwstawną przytoczonemu zakazowi obowiązek pracodawcy dopuszczenia do pracy pracownika legitymującego się aktualnym orzeczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań do jej wykonywania, a ponadto przyjął, że wykonanie tego obowiązku nie może być oceniane jako zewnętrzna współprzyczyna wypadku przy pracy. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym stwierdza, że obowiązek dopuszczenia do pracy pracownika legitymującego się aktualnym wynikiem badania profilaktycznego, nie jest bezwzględny, w związku z czym pracodawca może wynik badania uznać za niewystarczający. Nie chodzi bowiem o uzyskanie jakiegokolwiek zaświadczenia, ale takiego, które stanowi efekt właściwej oceny zdolności pracownika do pracy na danym stanowisku (...) Wynika to z (...) podstawowej zasady prawa pracy, nakazującej zapewnienie pracownikom bezpiecznych i higienicznych warunków pracy oraz stwarzającej po stronie pracodawcy obowiązek do zapewnienia im faktycznego bezpieczeństwa pracy. Zaświadczenie lekarskie zawierające błędną ocenę o zdolności do wykonywania pracy nie zapewnia właściwej ochrony przed szkodliwymi w konkretnym stanie zdrowia pracownika warunkami pracy. (...) Jeżeli ocena ta jest błędna i zezwala na dopuszczenie pracownika do wykonywania czynności w jego stanie zdrowia przeciwskazanych, to wypadek zaistniały przy takiej pracy ma cechy wypadku chronionego z art. 6 ust. 1 ustawy wypadkowej (2 - dop. aut.), bowiem szkoda na osobie pracownika jest wówczas wywołana przyczyną zewnętrzną, pozostającą w związku z pracą".

Jako podsumowanie można przytoczyć uzasadnienie wyroku z dnia 2 października 1997 r. (6): „W przypadku wystąpienia (zawału serca - dop. aut.), będącego na ogół i w oczywiste przeważającej liczbie przypadków wynikiem rozwoju samoistnych schorzeń kardiologicznych, które często mają postać utajonego lub lekceważonego przebiegu symptomów chorobowych, kwalifikacja zawału serca jako wypadku przy pracy wymaga jednoznacznego wykazania, że przyczyna zewnętrzna tego zdarzenia pozostawała w nie budzącym wątpliwości związku z wykonywaniem obowiązków pracowniczych. Taki związek występuje tylko w jednoznacznie potwierdzonych przypadkach gwałtownego i oczywiście nadmiernego wysiłku fizycznego bądź wystąpienia głębokiego stresu psychicznego, związanych z szeroko rozumianymi warunkami wykonywania pracy zawodowej. Dlatego nie zawsze jest uzasadniona powszechnie prezentowana tendencja do powoływania się przez pracowników, którzy ulegli zawałowi serca jedynie w okolicznościach związanych z wykonywaniem obowiązków pracowniczych, na dość liczne stanowiska najwyższej instancji sądowej w kwestii dopuszczalności kwalifikowania zawałów serca jako wypadków przy pracy. Sąd

Najwyższy przecież dopuszczał taką kwalifikację jedynie w indywidualnych przypadkach i przy niewątpliwym potwierdzeniu się w konkretnych stanach faktycznych wystąpienia przesłanek ustawowych uznania zawałów serca za wypadki przy pracy. Takie indywidualne i konkretne przypadki nie mogą być powoływane jako powszechnie przyjęty kierunek lub reguła (zasada) orzecznictwa sądowego. (...) Równocześnie w przypadku zawału serca, który wystąpił w związku czasowym, miejscowym lub funkcjonalnym z wykonywaniem pracy zawodowej, etiologia tego przypadku chorobowego ma na ogół złożone uwarunkowania faktyczne, w których przebieg samoistnych kardiologicznych procesów chorobowych łączy się nagle z wystąpieniem lub gwałtownym pogorszeniem się samoistnych objawów chorobowych. Zadaniem sądu w takich przypadkach jest, połączone z reguły z zasięgnięciem opinii biegłych lekarzy sądowych w zakresie medycznej oceny zdarzenia, dokładne ustalenie okoliczności faktycznych towarzyszących indywidualnemu przypadkowi oraz własna sędziowska ocena i możliwość kwalifikacji prawnej konkretnego zdarzenia jako wypadku przy pracy tylko wówczas, gdyby przyczyna zewnętrzna związana z pracą miała istotny lub współsprawczy charakter w powstaniu zawału serca".

WNIOSKI

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w niektórych przypadkach wewnętrznie sprzeczne. W jednych przypadkach uznaje się bowiem za przyczynę zewnętrzną dopuszczenie do pracy pracownika, u którego stan jego zdrowia stanowi przeciwskazanie do wykonywania jego obowiązków, a w innych zaś przyjmuje się, że praca, która nie byłaby szkodliwa dla osoby zdrowej, nie może być przyjęta za przyczynę zewnętrzną u osoby z obciążeniami zdrowotnymi.
2. Przyczyną zewnętrzną mogą być także inne czynniki np.: dopuszczenie do pracy pracownika bez aktualnych badań lekarskich, niezastosowanie się przez pracodawcę do wskazań wynikających z badań lekarskich, nieudzielenie lub udzielenie niewłaściwej pomocy pracownikowi, który zasłabł w czasie pracy, czy nawet nieprzeprowadzenie w terminie badań kontrolnych, gdy ze względu na charakter wykonywanej pracy były one obowiązkowe.

PIŚMIENNICTWO

1. Ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych w razie wypadków przy pracy. Dz.U. nr 3/68, poz. 8, z późn. zm. -2. Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. nr 20/75, poz. 105, z późn. zm. -3. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1977 r. III PRN 49/77, OSP 1979/3/48. -4. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 1996 r. II PRN 9/96, OSNAP 1997/5/70. -5. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1997 r. II UKN 66/97, OSNAP

1998/2/53. -6. Wyrok sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II UKN 281/97, OSNAP 1998/15/456. -7. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1998 r. II UKN 350/98, OSNAP 2000/2/79. -8. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 1999 r. II UKN 208/99, OSNAP 2001/5/172.

Adres pierwszego autora:
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
ul. Sędziowska 18a
91-304 Łódź
paju@plusnet.pl

Eduardas Vaitkevičius, Egidijus Kurapka, Hendryk Malewski,

Wybrane zagadnienia stosowania broni na naboje Floberta

Some issues concerning the use of firearms used with Flobert cartridges

Z Katedry Kryminalistyki Litewskiego Uniwersytetu Prawa
Kierownik: prof. dr H. Malewski

Celem pracy jest analiza i ocena prawno-kryminalistycznych i kryminologicznych zagadnień powiązanych z nabywaniem, dysponowaniem i używaniem broni na amunicję Floberta. Broń na naboje Floberta jest przeznaczona do celów szkoleniowych (nauki strzelania) w pomieszczeniach zamkniętych. Biorąc pod uwagę, że energia kinetyczna pocisków Floberta nie osiąga 7,5 J, rząd litewski ustalił, że na Litwie broń na taką amunicję od 1999 roku jest w swobodnej sprzedaży, a jedynym ograniczeniem jest wiek nabywającego (18 lat). Przy takim porządku prawnym popyt na broń na naboje Floberta jest znaczny. Na Litwie mającej około 3,5 mln mieszkańców każdego roku sprzedaje się kilka tysięcy sztuk tego rodzaju broni i najczęściej są one wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem.

The aim of the work is to analyze and evaluate legal, criminalistic and criminological problematic issues appearing in Lithuania due to circulation of firearms designed for the Flobert cartridge. The purpose of guns with the Flobert cartridge is shooting training in closed areas. Provided the kinetic energy of Flobert cartridge is not bigger than 7,5 J, the guns meant for those bullets have been classified to unlimited circulation of guns since 1999 in Lithuania. Now these firearms can be purchased by anyone over 18. Due to this reason the demand for these firearms has increased. The sale of these firearms amounts to several thousands (the population of Lithuania is more than 3.5 million). The analyses of the authors show that these firearms are not used in accordance with their purpose. Experimental practice and experimental research proved that these firearms can cause serious bodily injuries. The latter fact allowed the authors to formulate propositions regarding legal regulation of circulation of these firearms.

Słowa kluczowe: balistyka, naboje Floberta, amunicja, broń

Key words: ballistics, Flobert cartridge, ammunition, weapon

Do roku 1990 na Litwie posiadanie broni przez obywatela było bardzo ograniczone. Zmiany społeczno-ekonomiczne i zmiany w mentalności spowodowały